

ကညီဂွံဝီခွဲးယာ်ကရူာ်

မၤနီၣ်မၤယါတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပှၤဂွံဝီခွဲးယာ်လၢကီၢ်ပယီၤခိၣ်ခိၣ်သဝီပှၤ

လံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤလၢ ၂၀၂၅ နံၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါတၢ်မၤပတုၣ်ကွံာ်တၢ်သူသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါ တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးလၢ တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အကတီၢ်အမုၢ်နံၤ

လၢယုၤ ၁၉ သီ, ၂၀၂၅ နံၣ်

လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါတၢ်မၤပတုၣ်ကွံာ် တၢ်သူသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး လၢတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အကတီၢ်အမုၢ်နံၤအံၤ ကညီဂွံဝီခွဲးယာ်ကရူာ် (KHRG) ပာ်ပနီၣ် ဒီးပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်တူၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ဒိဘၣ်မုၢ်မုၢ်လၢကမ္ဘာ်, လီၤဆီဒၣ် တၢ်ပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤ သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်လဲၤခိဖျါတူၢ်ဘၣ်ဝဲခိဖျါ သးဖီၣ်စုကဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သူသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံး ဒီးကီၢ်ပယီၤဒိတဘုၣ်ညါအပူၤအဃိန့ၣ်လီၤ. ပဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်အပူၤ တဝၤ ဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါဘၣ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢာ် လၢကဘျါရဲဝဲပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် လၢအ ဟဲးဒိဘၣ်ထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤအံၤ ဒီးဟံးထီၣ်ဖီၣ်ထီၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတုၤလီၤတီၤလီၤ ဒ်သိးကမၤပတုၣ်ကွံာ် တၢ်သူတၢ် စုဆူၣ်ခိၣ်တကး, ပာ်ဃုာ်ဒီးတၢ်သူသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးလၢ တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အကတီၢ် (CRSV) လၢ ထံဖိကီၢ်ဖိကမ္ဘာ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပယီၤသးမိၤစိရဲၤအံၤသူဝဲသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး အိၣ်ဒီးအကျါအကျဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးတပယုာ်ဃီလၢ ပိာ်မုၢ် ပိာ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် ဒ်ဒုးယၤစုကဝဲၤတခါအသိး လၢထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ဒိတကတီၢ်ညါအပူၤ န့ၣ်လီၤ. တၢ်သူသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအံၤ မ့ၢ်ဝဲပယီၤသးမိၤစိရဲၤအတၢ်မၤပျံၤမၤဖုး အကျါအကျဲအကျါတခါ ဒီးတၢ်ဟံးထီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဂ့ၢ်ဝီတအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်. ဖဲ ၁၉၈၈ နံၣ် ဒီး ၂၀၀၄ နံၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်, ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢ (KWO) ဒီးအကရၢမၤသကိးတၢ်လၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်, ပာ်ဃုာ်ဒီး KHRG န့ၣ် မၤနီၣ်မၤယါဝဲတၢ်ကဲထီၣ်သးဘၣ်ထွဲ ဒီးပယီၤသး အတၢ်သူသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး လၢကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ အိၣ်ဝဲခဲလၢာ် ၁၂၅ ခါန့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ကဲထီၣ်သးအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်နီၣ်န့ၣ်ကအိၣ်အါန့ၢ်ဒီး တၢ်ကဲထီၣ်သးနီၣ်ဂံၢ်လၢ တၢ်မၤနီၣ်မၤ ဃါအီၤန့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်သ့ဝဲ ခိဖျါလၢ တၢ်ပျံၤပူၤတၢ်ကမၢ် ဒီးတၢ်တြီၤမၤတံာ်တၢ်အဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဃိ ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် တပာ်ဖျါထီၣ် တၢ်ကဲထီၣ်သးဒီးအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်အိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. KWO အတၢ်ပာ်ဖျါဒုးန့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢတၢ်မၤနီၣ်မၤယါ အီၤန့ၢ်အကျါတဝၢ်န့ၣ် ပှၤလၢအမၤကမၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဝဲသးခိၣ်လၢအလီၢ်အလၢထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်ကဲထီၣ်သး အကျါ ၄၀ မျးကယၤ (၄၀ %) န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မၤတရီၤတပၤ လၢအဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢပှၤဒိဖုန့ၣ်လီၤ.¹ စးထီၣ်လၢ ပယီၤသးမိၤစိရဲၤ ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢ ၂၀၂၁ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ်, ထံကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးကီၢ်ကးကရၢ (SAC) မၤဆူၣ်ထီၣ်ဝဲ အတၢ်ထီၣ်ဒုးမၤဆါပယွဲထံဖိကီၢ်ဖိကမ္ဘာ်သ့ၣ်တဖၣ် ပာ်ဃုာ်ဒီးတၢ်သူအါထီၣ်ဝဲသွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်

¹ KHRG, “Undeniable - War crimes, crimes against humanity and 30 years of villagers’ testimonies in rural Southeast Burma” (2022) 147 <https://www.khrgh.org/sites/khrgh.org/files/report-docs/undeniable_-_english_full_report.pdf> accessed 11 June 2025.

တကား ဒ်အတၢ်ဆိပ်တၢ်မၤန့ၤအပီးလီၤတခါအသိး လၢထံကီၢ်ဒိတဘျီညါအပူၤန့ၤလီၤ. လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါလၢဘၣ်တၢ်ကွဲးထူး ထီၣ်အီၤလၢကီၢ်ပယီၤပိာ်မုၢ်ကရၢစၢၣ် (BWU) ဖဲလၢအိးကထိဘၣ် ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ် ပာ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ SAC အံၤမၤကမၣ်ဝဲ CRSV တမ့ၢ်ထဲလၢ တၢ်သဘံၣ်သဘျီကဲထီၣ်အဟီၣ်ကဝီၤပူၤဘၣ်. မ့ၢ်တခါအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်စ့ၢ်ကီးသွံၣ်ထံး မုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ် ခိၣ်တကးလၢဃိာ်ပူၤ, တၢ်ဒုးဃာ်အလီၢ်, တၢ်သမံသမိးအလီၢ်, ဒီးသုးတၢ်သမံသမိးအတြဲၤလၢအဟံၤ လီၤဃာ်ဝဲလၢကျဲ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.² SAC သုးအတၢ်သ့ၣ်သွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးလၢအိၣ်ဒီးအကျိၤအကျဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်တူၢ်ဘၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢပူၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အနီၢ်ခိၣ် ဒီးအနီၢ်သးခံမံၤလၢာ်အဂီၢ်, ဟ့ၣ်ဝဲဟံၣ်ဖိဃီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်ထီၣ်ရီၤ, ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်တဘျီလီၢ်ဘၣ်စး လၢပူၤတၢ်ဒိတဖျါညါအပူၤန့ၣ်လီၤ. KHRG အတၢ်မၤနီၣ်မၤဃါပာ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ ဖဲလၢ SAC အသုးဟဲဘူးဒီးသဝီအခါန့ၣ် ပုၤသဝီဖိပိာ်မုၢ်, လီၤဆီဒၣ်တၢ် ပိာ်မုၢ်ဖိဒိၣ်ထီၣ်သီသ့ၣ်တဖၣ် အါတက့ၢ်န့ၣ် ဟးဃုာ်အိၣ်ကဒုဆူၣ်တၢ်လီၤအဂၤ ခိဖျါအ ဝဲသ့ၣ်ပျံၤဝဲ SAC သုးအတၢ်သ့ သွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးန့ၣ်လီၤ.³ တၢ်အံၤကဲထီၣ်ဝဲတၢ်မၤတၢ်တသဝီဖိကိးမုၢ်နံၤဒဲးအတၢ်အိၣ်မူ ဒီးမးနးဒိၣ် ထီၣ်ဝဲတၢ်ဖျါထံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအအိၣ်ဃာ်တၢ်လံသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢ KHRG ဒီးန့ၣ်ဝဲအကျိၤတခါ ပာ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ ဖဲလၢနီၣ်ဝဲဘၣ် ၂၀၂၃ နံၣ်အပူၤန့ၣ် SAC အသုးသ့ၣ် တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဝဲဆူသဝီတဖျါလၢအအိၣ်လၢ ဒိၣ်ဖါခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရဲၣ်အပူၤ ဒီး အသုးဖိအကျိၤတဂၤန့ၣ် သ့ၣ် သွံၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်မၤပယွဲ လၢပိာ်မုၢ်သးပုၤလၢအဃုာ်တကဲလၢဒီးအိၣ်တၢ်လၢအဟံၣ်တဂၤအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ် သးဝံၤအလီၢ်ခိၣ် ပူၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ပိာ်မုၢ်သးပုၤဝဲန့ၣ်တတီၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဆူ SAC ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်ဘၣ် ခိဖျါ SAC တၢ်တီခိၣ်ရီၣ်မဲလၢလီၤကဝီၤဝဲန့ၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီတုၤလီၤတီၤလီၤ လၢအဘၣ်အဘၢဒီး တအိၣ်ဒီး တၢ်ကွၢ်မဲာ်တၢ်ဘၣ် တအိၣ်ဝဲဘၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. ပူၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အံၤတီၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ဆူ လီၤကဝီၤသုးပၢၤဆၢတၢ် သ့ၣ်တဖၣ် (PDF ဒီး KNLA) အအိၣ်ဘၣ်ဆၣ် ခိဖျါလၢ KNU တၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီအတက့ၢ်ပူၤန့ၣ် တၢ်ကဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီလၢ SAC သုးအဖီခိၣ်အဂီၢ် တၢ်မၤကျိၤကျဲတအိၣ်ဒ်ဘၣ်အဃိ, ပူၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အံၤတဒီးန့ၣ်ဘၣ် တၢ်တီတၢ်တြီၢ်နီတမံၤဘၣ်. ဒ်န့ၣ်အသိး အဝဲတဒီးန့ၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢအလိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်နီတမံၤဘၣ်.⁴ ခိဖျါသဲးစးအတၢ်ဒိၣ်စိ တအိၣ်ဘၣ်, တၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီကျိၤကျဲလၢတၢ်တီတၢ်တြီၢ်ဂီၢ်အဂီၢ်စၢၤ, တၢ်ထံၣ်သံလၢပူၤတၢ်ပူၤ, တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအတၢ်ဂ့ၢ် ကီ, ဃုာ်ဒီးတၢ်တြီၢ်မၤတၢ်တၢ်ထီၣ်ရီၤအဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အဃိ ပူၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ သ့ၣ်တဖၣ် အါတက့ၢ်န့ၣ် တတီၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်မၤပယွဲလၢအတူၢ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်. လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ, တၢ်မၤပယွဲသ့ၣ်တဖၣ် ဆဲးကဲထီၣ်ဝဲအသး တအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီ ဒီးတၢ်မၤန့ၣ်တၢ်တီတၢ်တြီၢ်လၢပူၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အဂီၢ် နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

² Burmese Women’s Union, “The Situation of Women’s Peace and Security in the Context of Myanmar’s Conflict” (2024) 8 <https://burmesewomensunion.org/wp-content/uploads/2024/10/Eng-Ver-Final_Optimize.pdf> accessed 11 June 2025.

³ KHRG, “Undeniable - War crimes, crimes against humanity and 30 years of villagers’ testimonies in rural Southeast Burma” (2022), 153 <https://www.khrg.org/sites/khrg.org/files/report-docs/undeniable_-_english_full_report.pdf> accessed 11 June 2025.

⁴ KHRG, “Taw Oo District Incident Report: An SAC soldier committed conflict-related sexual violence against a 90-year-old villager in Daw Hpa Hkoh Township (November 2023)” <<https://www.khrg.org/2024/09/24-291-i1/taw-oo-district-incident-report-an-sac-soldier-committed-conflict-related-sexual#ftn9>> accessed 11 June 2025.

SAC အတော်သွပ်သွပ်ထုံးမုန်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခီၣ်တကးန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤကမၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်သဲစးအတၢ်ဒီသဒါ လၢထံဖိ ကီၢ်ဖိကမ္ပၢ်လၢအအိၣ်လၢစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ၁၉၄၉ နံၣ် က့ၤနံၤဘၤအလံာ်ဃံးဃာ် (Geneva Convention) အဆၢဒိၣ် ၃ (၁) (က) (ဂ) ဟံၣ်ပနီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မၤတရီၤတပါ ဒီးတၢ်သ့ၣ်သွပ်ထုံး မုန်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခီၣ်တကးအဂ့ၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤကမၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်သဲစးတၢ်ဘျါ ဒီးဒ်န့ၣ်အသိး လံာ် ဃံးဃာ်ဝဲအံၤအလံာ်ပိာ်ထွဲနီၣ်ဂံၢ် II အဆၢဒိၣ် ၄ (၂) (င) စ့ၢ်ကီးတြီဃာ်ဝဲ “တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအမၤဘၣ်ဒီပုၤအသူးသ့ၣ် လၢကပီၤ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်တၢ်မၤမဲၣ်ဆူး, တၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မၤတရီၤတပါ (...) ဒီး တၢ်မၤဆါတပျုၣ်တပျီၤ တမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤ” လၢထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.⁵ ဘီမုၢ်စၢ်ဖျိကရၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၤဘျီၣ်ဒိၣ် (UNSC) အတၢ်ဆၢတံာ် ၂၆၈၆ (၂၀၂၃) ဟံၣ်ဖျါအါထီၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်လၢ တၢ်သ့ၣ်သွပ်ထုံးမုန်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခီၣ်တကး ဒ်ဒူးယၤစုကဝဲ တခါအသိး မ့တမ့ၢ် ဒ်တၢ်ထီၣ်ဒူးမၤဆါပယွဲထံဖိကီၢ်ဖိကမ္ပၢ်လၢအိၣ်ဒီးကျိၤကျဲၤလီၤတံာ်လီၤဆဲးတခါအသိးန့ၣ် မၤနးဒိၣ် ထီၣ်ဒီးမၤယံာ်ထီၣ်ဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်, မၤဘၣ်ဒိဝဲတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၤ, ဒီးလိၣ်ဝဲလၢတၢ်ကဘၣ်ဟံးထီၣ် ဂ့ၢ်ဝီန့ၣ်လီၤ. လံာ်ဃံးဃာ်ဘၣ်ထွဲတၢ်မၤလီၤမၢ်ကွံာ်တၢ်ထံၣ်ဆံးကွၢ်မဲာ်ကိးကလုာ်ဒဲးလၢပိာ်မုၢ်အဖီခိၣ် (CEDAW) အဆၢဒိၣ် ၁ န့ၣ် ဟံၣ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ထံၣ်ဆံးကွၢ်မဲာ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤလၢအ မၤဘၣ်ဒိဝဲပိာ်မုၢ် သ့ၣ်တဖၣ်အခွဲးအယာ် သန့ၤထီၣ်အသးလၢအဝဲသ့ၣ်မုၢ်ခွါအတၢ်မ့ၢ်တၢ်အဖီခိၣ် ဒီးတၢ်အံၤပာ်ဃုာ်ဝဲ တၢ်သ့ၣ်သွပ်ထုံးမုန်ခွါ တၢ်စုဆူၣ်ခီၣ်တကးန့ၣ်လီၤ. CEDAW အဆၢဒိၣ် ၂ (င) ဟံၣ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ ထံကီၢ်အပဒိၣ်ပပုၢ်သ့ၣ် တဖၣ်ကဘၣ်မၤလီၤမၢ် ကွံာ်ဝဲ တၢ်ထံၣ်ဆံးကွၢ်မဲာ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢ ပုၤတဖုဂ့ၤတဖုဂ့ၤ ဒ်အမ့ၢ် SAC န့ၣ်လီၤ.⁶ ကီၢ်အ့ၣ်ရၢၣ် မုၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးထံကီၢ်စၢ်ဖျိကရၢ (အၣ်စံၣ်ယၢ် - ASEAN) ၂၀၂၂ နံၣ် အတၢ်တီၢ်ကျဲၤဘၣ်ထွဲပိာ်မုၢ်, တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, ဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၤပာ်လီၤစ့ၢ်ကီးဝဲလၢ ASEAN ကရၢဖိခဲလၢာ်ကဘၣ်ဘျါၣ် ဒီးဟံးထီၣ်ဖီၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ် ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်မၤ ပတုာ်ကွံာ်တၢ်သ့ၣ်မုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခီၣ်တကး လၢတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်အဆၢကတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

⁵ ICTY, *Prosecutor v. Furundžija* (Trial Judgement December 1998) para 166; Similarly, Article 7 of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) prohibits torture and cruel, inhuman, or degrading treatment.

လိပ်ဝဲနီနီလၢ တၢ်ကဘၣ်ဟံးထီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဂ့ၢ်ဝီ ဒီးမၤန့ၢ်တၢ်တီတၢ်တြၢ်လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲ လၢပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

KHRG ထီၣ်ဒါဝဲတၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးကိးကလုာ်ဒဲးဒူဒူ ဒီးဒ်န့ၣ်အသိး ဆၢထၢၣ်ဃုာ်ဒီးပုၤတူၢ်ဘၣ် တၢ်ခဲလၢာ်လၢတၢ်သးတဖျါၣ်ဃီအပူၤန့ၣ်လီၤ. SAC အံၤတၢ်မ့ၢ်ဟံးထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အရူတုၤလီၤတီၤလီၤမး အတၢ်သ့ဝဲ သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒ်ဒုးယၤစုကဝဲတခါအသိးအံၤ ကတၢ်ဝဲကသ့န့ၣ်လီၤ. လၢမုၢ်န့ၢ်အဝဲအံၤန့ၣ် KHRG ကိးသတြီထီၣ်ဝဲဆူ ထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂၤပဒိၣ်ပပုၤ, ကရၢသဘျူ ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ် ဒ်သိး အဝဲသ့ၣ်ကဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတုၤလီၤတီၤလီၤ ဒ်တၢ်ပာ်ဖျါအီၤလၢလၢာ်သ့ၣ်တဖၣ်အသိး လၢအဆိအချူ လၢတၢ်ကမၤကတၢ်ကွံာ်တၢ်ပျဲပူၤတၢ်ကမၤ ဒီးတၢ်မၤန့ၢ်တၢ်တီတၢ်တြၢ် ဃုာ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢအလိပ်ဝဲ နီၢ်နီၢ်လၢပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ဃုာ်ထံၣ်ဒီးဘျါရဲလီၤတၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်လံၤမိၢ်ပုၤ ဒ်အမ့ၢ် ပိာ်ခွါအတၢ်ဒိၣ်စိလၢအအိၣ်ဃာ်ဃာ်တၢ်လံာ် ဒီးတၢ်တဟံးလုာ်ပာ်ပုၤပိာ်မုၢ်နီၢ်ခိၣ်ကွၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်. ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒိသဒါအကျိၤအကျဲလၢအဂ့ၢ်ဒီးအဂီၢ်ဆူၣ် လၢအသန့ၤထီၣ်အသးလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျီၣ် ပိာ်မုၢ် ဒီးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်သဲးတၢ်ဘျါခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ် ဒီးလၢအဘၣ်လိာ်အသးဒီးလီၢ်ကဝီၤတၢ် အိၣ်သးန့ၣ်တက့ၢ်.⁷
- ဒ်သိးတၢ်မၤလီၤတၢ်ဝဲဒၣ်လၢပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်တီတၢ်တြၢ်ကသ့အဂီၢ် ဟံးထီၣ်သဲးစးဂ့ၢ် ဝီတုၤလီၤတီၤလီၤလၢပုၤမၤကမၤသ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်, ဟံးဃုာ်ဒီးပယီၤသး မိၤစိရိၤအသးသ့ၣ်တဖၣ် လၢအဆိအချူန့ၣ်တက့ၢ်. လၢတၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီအဂီၢ် သူကျိၤကျဲဘၣ်ထွဲသဲးစးဂ့ၢ်ဝီ လၢအအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢာ် ဒ်အမ့ၢ်ထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂၤတၢ်ဟံးထီၣ်သဲးစးဂ့ၢ်ဝီကျိၤကျဲ (Universal Jurisdiction), တၢ်ဆုၤထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဆူ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျီၣ်ကွၢ်မ့ၢ်အကွီၢ်ဘျီၣ် ဒီဖျိဘီမုၢ်စၢၤဖိၣ်ကရၢ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ ဘျီၣ်ခိၣ် (အဆၢဒိၣ် ၁၃ (ခ)) မ့တ မ့ၢ်ဒီဖျိတၢ်သ့ဝဲဝီရိၤအတၢ်စးထီၣ်မၤတၢ်ဃီထံသ့ၣ်ညါ (အဆၢဒိၣ် ၁၅) န့ၣ်တက့ၢ်.
- ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၢ်လၢအဘၣ်အဘၢ ဒီးကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲ ဒီးဒ်န့ၣ်အသိး သူပုၤတဝၢတၢ်ဟ့ၣ်အါထီၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါ နီၢ်ပာ်ကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ပုၤတူၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်မၤစၢၤလီၤတၢ်ထံၣ်သံလၢပုၤတဝၢပူၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- မၤဂ့ၢ်ထီၣ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ဒီဖျိတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤလီၤဒီးတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိတလဲ လၢအလိပ်ဝဲနီၢ်နီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးန့ၢ်တၢ်တီတၢ်တြၢ် ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤချူးဆၢ ချူးကတီၢ်ကသ့ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- ဒီဖျိ SAC အံၤတၢ်မ့ၢ်ဝဲပဒိၣ်လၢဘၣ်တၢ်ဃုာ်ထီၣ်အီၤလၢပုၤအါဂၤတၢ်ဘၣ်သးအဖိခိၣ်ဘၣ် ဒီးဒီဖျိအတၢ်မၤ ကမၤဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျီၣ်သဲးစးတၢ်ဘျါသ့ၣ်တဖၣ်အဃီ တဘၣ်တူၢ်လိာ်ပာ်ပနီၣ်အီၤလၢ အမ့ၢ်ဝဲခါၣ်စးလၢအဖိး

⁷ See, e.g., UN Women, “RESPECT Women: Preventing Violence against Women Framework” (2019); UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, “General Recommendation No. 35 on gender-based violence against women” (2017); Inter-Agency Standing Committee, “Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action” (2015); United Nations, “Prevention and Response to Conflict-Related

သဲးစးလၢကီၢ်ပယီၤအဂီၢ် လၢထံဂုၤကီၢ်ဂၤကရၢၤသ့ၣ်တဖၣ် (အဒိ, ကီၢ်အ့ၣ်မုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးထံကီၢ် စၢဖျိၣ်ကရၢၤ ဒီးဘီမုၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢၤ) အကျါန့ၣ်တဂ့ၤ.

- နၢ်ပၢ်ဒီးပၢ်နီၣ်ထံၣ်ကီၢ်သဲးတၢ်တၢ်လၢတၢ်ကမၤန့ၣ်တၢ်တီတၢ်တြၢ်လၢပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ထံးမုၢ်ခွါတၢ်စု ဆူၣ်ခိၣ်တကးသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးဒ်န့ၣ်အသိး ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဂီၢ်ခိၣ်ထံးကရၢၤကရၢၤလၢ အဟ့ၣ်သဲးစး, ကျိၣ်စ့, ဒီးသးဂ့ၢ်ပီၤညါတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဆူပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်ဆဲးကျိး-

နီၢ်ဖိလါ - nawpawlah@khrgh.org (ကညီကျိၣ် ဒီးအဲကလံးကျိၣ်)

စီၤအဲလံာ်ဘၢ - albert@khrgh.org (ပယီၤကျိၣ်)